

A tanárképzés reformja és amiről nem beszélnek.

Irta: **Kirschenheuter Ferenc.**

A fizetésünk rendezése érdekében ezelőtt négy évvel indult akciónk óta nem került még napirendre kérdés, mely oly általános érdeklődést keltett volna, mint a most szőnyegen levő tanárképzés.

Az-e tárgyban rendezett vitaestén ott voltak csekély kivétellel az összes budapesti gyógypedagógusok és képviselve volt a siketnémák váci intézete tanártestülete is. A vitarendezők tizenegy pontba foglalták össze a megvitatandó kérdéseket, de annyian és oly széles alapon szóltak hozzá, hogy csak három folytatólagos gyűlésen végezhetek az anyaggal. Magában véve ez a tény fölment a tárgy, a tanárképzés fontosságának és szükségességének fejtegetése alól.

Tanárképzésről beszélek, még pedig nem a szó nálunk mai értelmében vett tanárképzésről és mint amily értelemben az ma a polgári iskolai tanárság körében is közkeletű, hanem olyan tanárképzésről, illetve képzőről, mely a középiskolai tanárokéval egy színvonalon álló képzést nyújt, vagyis tanári diplomával bocsátja el hallgatóit. Nézetem ugyanis az, hogy a magyar gyógypedagógia jövő fejlődése csak úgy biztosítható, ha a tanárképzés a főiskolai képzés nivójára emelkedik. A gyógypedagógia igénytelen kereteiből két évtized alatt nálunk oly rohamosan nőtt ki, hogy ha a stagnációt el akarjuk kerülni, ha a további fejlődésnek szabad utat akarunk nyitni, szükségképen oda kell jutnunk, hogy hallgatóinkat a nem speciális, hanem általános nevelés tudományi tárgyak hallgatására az egyetemre küldjük. A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületében ezelőtt egy évvel megindított mozgalom is ideirányult, a Magyar Gyógypedagógia hasábjain eddig megjelent cikkek is ezt tűzik ki célul és előrelátható, hogy a vitaestély eredménye is ide fog vezetni,

A mi tanárképzésünk reformjával csaknem egyidőben vetődött föl a tornatanárképzés reformja is a nemrégiben alakított Országos Testnevelési Tanácsban. A középiskolai ifjúságunk testét gondozó tornatanárok népiskolai tanítói oklevél alapján vétetnek fel egy, illetve kétévi, heti kétórás tanfolyamra, melynek elvégzésével képzésük be van fejezve. A hiányos képzés náluk is régóta érezteti hatását s elszórtan már évekkel ezelőtt hangoztatták egy tornatanárképző szervezésének szükségességét. Most aztán a Testnevelési Tanács programjának első pontjaként tűzte ki a kérdést s március végén tartott gyűlésén elhatározta a tornatanárképzőnek,

mint főiskolának létesítését. A tanács a totalizátor kétszázalékos megadóztatásából származó testnevelési alapból a szükséges fedezettel is rendelkezik s így Berzeviczy Albert elnöklete alatt azonnal meg is szavazta a képző megalapozásához az első költségeket. A terv szerint a főiskola hallgatói a tárgyak egy részét a tudományegyetem neveléstani és orvosi fakultásain hallgatják. Nagy szükség van a tornatanárképzőre, elismerjük. De ki vonná kétségbe, hogy az egyetemi tanulmányokra még fokozottabb mértékben van szüksége a gyógypedagógusnak. Tornatanáraink egészséges gyermekek testi szükségleteit látják el, míg nekünk abnormisokat kell nevelnünk és tanítanunk testileg és szellemileg. Örülünk az Országos Testnevelési Tanács nngyszabású munkásságának és reméljük, hogy a gyógypedagógiai oktatás is mihamar megtalálja fejlődésének útját az egyetemmel kapcsolatban újjászervezendő tanárképzésben.

Tévedés volna azt hinni, hogy az egyetemi vagy azzal egyenlőrangú főiskolai képzés szükségességének hangoztatása a gyógypedagógia területén szokatlan és merően újszerű. Az északi államokban, Dániában, Svédországban és Finnországban sűrűn találunk középiskolai végzettséggel bíró kartársakat a fogyatékosok intézeteinél; az igazgatóvá való kineveztetésnek pedig itt határozott előfeltétele az egyetemi végzettség. A német nyelvterületen és a déli meg a nyugati államokban ugyan még nem találjuk ezt a minősítési feltételek között, de hasonló minősítésű kollegákra mindenütt akadunk.

Amiről azonban most szólni akarok, az nem az egyetemi tanulmányok szükségességének hangoztatása. Erről már volt is szó és lesz is még.

Egy nagykézsültségű pedagógus, aki a szociálpedagógiában és pszichológiában búvárkodik, a minap azzal fordul hozzám, hogy adjak neki gyógypedagógiai műveket olvasásra. Igen érdeklik az abnormisok, különösen pedig a siketnémák és a vakok. Kit nem hozott volna zavarba ez a kérdés? Ajánlottam neki a Magyar Gyógypedagógiát meg a Magyar Siketnémaoktatást, de ő alapvető ismeretek után érdeklődött, könyveket kért, mégpedig magyar nyelvűeket, mert a németekkel, meg az angolokkal igen lassan halad. Mit tehettem, megmondtam neki, hogy ilyen magyar könyvek nincsenek. Vannak ugyan a siketnémákról is, a vakokról is közérdekű tudnivalók, hivatalos kiadású füzetek, de azok teljesen laikus közönség számára íródtak s így azokban vajmi kevés a pedagógia és pszichológia. Arra a kérdésére, hogy hát akkor miből

tanultuk mi ezeket az ismereteket, azt kellett felelnem, hogy az előadó tanárok előadásaiból, jegyzeteiből s az idegennyelvű segédkönyvekből; azért vesznek föl nálunk hallgatókul csak olyan egyéneket, akik történetesen bírnak egy idegen nyelvet.

Fölmertülhetne a kérdés, hogy miért nem ajánlottam neki a gyógypedagógiai képző jegyzeteit? Ennek magyarázatát ezzel az alábbi esettel adom.

Ebben már több idősebb kollegának is része volt. Egy fiatal kartársunk azzal fordul hozzánk, hogy egyik növendékével nem boldogul. Nehezen tudja megközelíteni, perceptiója gyenge, emlékezése változó stb. Mindent próbált már, de eredmény nélkül. Gyakrabban voltak hasonló esetei, mondjuk meg neki, hol olvashatna erről valamit. Mi, a tapasztalatok alapján szerzett tanácsainkon kívül csak a jegyzetekre utalhattuk, de a fiatal kartárs azt mondta, hogy azokat már csaknem szóról-szóra tudja, de ily kérdésekkel azok nem foglalkoznak behatóan. Mikor aztán a behatóbb tanulmányozhatás céljaira németnyelvű munkákat ajánlottunk neki, a kartárs azzal, hogy ő nem tud németül, lemondott lélektani és módszertani kérdéseinek megfejtéséről.

A jegyzetek tehát azzal az anyaggal, amelyet felölelnek, még a gyakorlati kérdésekben sem adnak mindenkor útbaigazítást, annálkevésbé elégtük ki a magasabb fokú kívánalmakat. Igen szűkkeretűek ahhoz, hogy rajtuk keresztül beleláthassunk a fogyatékos lélek működésének minden területére; túlhézagosak ahhoz, hogy belőlük valaki tudományos alapon álló és összefüggő, pszichológiai, neveléstani és metódikai ismeretekre tegyen szert. Nem akarom én ezzel értéktelennek mondani azokat a jegyzeteket, annálkevésbé akarom kétségbevonni azok tudását, akik azokat nagy fáradsággal összeállították. Nem. Sőt elismeréssel kell adóznunk az előadóknak, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy jegyzeteiket a fejlődés első lázában készítették. Azt azonban nem lehet és a haladás érdekében nem szabad elhallgatni, hogy a mai fokozottabb igényeket, a gyógypedagógia mai állásának tudományos kívánalmait a jegyzetek nem elégtük ki.

Már eleve is elfogadom erre azt a választ, hogy a jegyzeteknek nem föltétlen céljuk a gyógypedagógia valamennyi kérdésének tudományos tárgyalása, kimerítése, mert ezt az előadó tanárok megteszik előadásaikon. De egy tény tisztán áll előttünk. És ez az, hogy a magyar gyógypedagógiai irodalom még igen-igen szegény. Sarbó Artur dr.-nak, Ranschburg Pál dr.-nak és Balassa József dr.-nak értékes művein kívül, amelyek azonban csak egy-

egy kisebb részét ölelik föl a gyógypedagógiának, még annyink sincs, hogy a távolabb álló kutató pedagógust kielégíthessük, annál kevésbé van valami a mi számunkra. Tisztán az idegen irodalmakra vagyunk utalva s aki ezeket a nyelv hiányában nem tudja megközelíteni, az örökös tapogatódzásra, kísérletezésre van utalva, azelőtt a haladás útja csaknem teljesen el van zárva. Régen érezteti bénító hatását ez az állapot s hova-tovább mindjobban és jobban érezteti.

Ezt akartam itt szóvá tenni és nem tettem volna, ha csak a magam véleményét fejezném ki, ha nem általános nézetnek adnék hangot. Nem új és sokszor letárgyalt kérdés ez már. De mindig csak csendesen tárgyalták s minden tárgyalás vállvonogatással, tapintatos belenyugvással végződött s azzal, hogy — majd.

Mikor a tanárképző reformja most napirendre került, azt hittem, hogy a *majd* végre érkezett, de sajnálattal tapasztaltam, hogy a vitaestély mindenre kiterjeszkedő programjából ez a fontos kérdés kimaradt.

Reformálni akarjuk a képzőt, tágítani akarjuk a kereteket s mindenre gondolunk, csak arra nem, ami az egésznek a tartalmát, a szaktudás szempontjából a leglényegesebb tartalmát adja. Mert engedjék meg, a képző csak keret, csak forma, a lényege a tanulmányok. Háromra akarjuk szaporítani és kell is szaporítani az évfolyamokat, de nem foglalkozunk azzal, hogy aztán az alatt a három év alatt a hallgató csakugyan birtokába is jusson mindama szorosabb értelemben vett speciális gyógypedagógiai ismereteknek, amelyek nélkül hivatását sikeresen be nem töltheti.

A gyógypedagógiai irodalom fejlődésének, ha már meg nem előzte, legalább is lépést kell tartania a tanárképző fejlődésével. Az egész magyar gyógypedagógiának a legelhanyagoltabb területe az irodalma úgy, hogy ha ezután ítélné meg és hasonlítana össze valaki bennünket a külfölddel, nem az elsők, hanem az utolsók közé helyezné Magyarországot. Betű nélkül, irodalom nélkül nincs további fejlődés és nem is lesz, akárhány évesre növesztjük a képzőt. A tanárképző reformjának kimondott célja a szaktudás emelése. Nos hát férközzünk először hozzá ahhoz a tudáshoz, annak forrásaihoz, tegyük azokat mindenkire nézve kiaknázhatókká. Teremtsük elő a tanárképző szükséges gyógypedagógiai anyagát, mert különben nagyon szegényes berendezésű lesz a palota.

Mik volnának tehát a teendők?

Az előadó tanárok jegyzeteit bízunk rájuk. Az ő tudásuk és

munkásságuk megnyugtathat bennünket arról, hogy mihelyt föl-szabadulnak az idejüket lekötő nagy elfoglaltság alól: bővítik, kiegészítik és átdolgozzák majd jegyzeteiket úgy, hogy azok kielégítenek minden kívánalmat, amit jegyzetekkel szemben támaszthatunk.

A behatóbb ismeretszerzést, a kérdések részletesebb tanulmányozhatását pedig tegyük lehetővé segédkönyvekkel. Nem értek itt mindent összefoglaló és paragrafusszerűen tárgyaló iskolai könyveket, például vakok neveléstanát, siketnémák lélektanát. Ilyeneket eddig, tudtommal, még nem is írtak. Magasabb nivójú, tudományos értékkel bíró ily összefoglaló munkákat az általános pedagógia is, pedig az több ezer éves tudomány, csak igen keveset produkált. Érthető tehát, hogy a gyógypedagógia, melynek ágai oly mélyen belenyúlnak a szomszédos tudományokba, melynek tehát az anyaga is sokkal terjedelmesebb és bonyolultabb, száz év alatt még nem hozott létre ily összefoglaló nagyobb munkákat. De ezek nélkülözhetők is, sőt ami a tanulmányozást, a kutatást, a közvetett tapasztalatok szerzését illeti, épen az abnormisok és a hozzájuk mért eljárások sokféleségére való tekintettel, talán még nagyobb hasznát vesszük az egyes kérdéseket tárgyaló műveknek.

Magyar nyelvű gyógypedagógiai műveket, könyveket kell tehát előteremteni, mégpedig értékes könyveket, melyek amellet, hogy a tanárképzőn mint segédkönyvek szerepelnek, minden szakember céljait szolgálják. Magyar nyelvűeket, mert az idegennyelvűek, mint a tapasztalat mutatja, a nyelvtudás hiányában nálunk csak könyvtártöltelékek.

Legjobban szeretnők természetesen, ha magyar szerzőtől kaphatnánk magyar könyveket. Ilyeneket azonban máról-holnapra előteremteni nem lehet. A készhez kell tehát fordulnunk, az idegen írók értékes műveit kell lefordítanunk, közkinccsé tennünk. Egy szakmunka lefordítása, ha a fordító lelkiismeretesen akarja végezni dolgát — minthogy úgy kell végezni! — amellet, hogy alapos szakismereteket kíván meg, nagy munka, amelyet méltóan kell díjazni. Valamelyes összeg szerepel is a költségvetésben ily természetű célokra, de vajmi ritkán használták föl. Azután tessék elhinni, hogy többet használna az ügynek, ha azt a pénzt, amit most az évközi miniszteri biztosi látogatásokra fordítunk, minden évben egy-egy jó munka vagy néhány értekezés magyarra fordítására költenénk. Ime, ha ezek mellett az állam még egy kis áldozatkészséget mutat, költségvetésünk lényegtelen megterhelése nélkül a kérdés anyagi része is meg volna oldva.

A kérdést én úgy találom megoldandónak, hogy a minisztérium évről évre megfelelő összeget venne föl e célra az állami költségvetésbe s egy bizottságot bízna meg a lefordítandó művek kijelölésével. Ugyanezen bizottság tenné meg, esetleg pályázatok útján, a javaslatot a fordító személyére nézve, aminek alapján a minisztérium az illetőt a fordítással megbízza. A fordítás újból a bizottság elé kerül, mely ha elfogadja, a minisztérium a munkát, mint a Gyógypedagógiai Könyvtár kiadványát kinyomatja.

Ugyanezzel párhuzamban pályázatok volnának hirdetendők eredeti értekezésekre, munkákra s a nyertes művek szintén mint a Gyógypedagógiai Könyvtár kiadványai jelennének meg a minisztérium költségén.

Meg vagyok győződve róla, hogy a tespedést ily módon rövid néhány év alatt oly szellemi élet, munkásság váltaná föl a fogyasztékosok nevelése és oktatása terén, melybe méltóan helyezkedhetnék bele a főiskolává fejlesztett gyógypedagógiai tanárképző s nem kellene a gyógypedagógiát a misztikumok fátyolába burkolnunk.

Ajánlom a kérdést a vitarendezők, a gyógypedagógiai szaktanács és minisztériumi ügyosztályunk szives figyelmébe.

A gyógypedagógia az 1848-iki egyetemes tanügyi kongresszuson.

A „Nemzeti Iskola“ szerkesztője, Háda József, az elmúlt karácsonykor azzal kedveskedett előfizetőinek, hogy „Régi Írások“ címen megküldötte nekik a magyar tanítók első egyetemes gyűlésének munkálatairól szóló jegyzőkönyvet és naplót. Az 1848. évi július hó 20., 21., 22., 23. és 24-ik napjain zajlott le Pesten ez a nevezetes gyűlés, melyen Magyarország minden rendű és rangú tanárja és tanítója képviselve volt. Az ovódától kezdve fel az egyetemig minden fajta iskola munkásait megtalálhatjuk itt.

Nem volt teljesen ismeretlen előttünk eddig sem az I. egyetemes tanügyi gyűlés munkálata, kétségtelen azonban, hogy igen kis körben történt arról említés. Mint önálló munka nem jelent meg soha. Pedig ha valami érdemes arra, hogy a köztudatba átmenjen, úgy ez a munkálat olyan. Ha pedagógusok valamiből tanulságokat, lelkesedést meríthetnek, úgy ebből bizonyosan.

Nem akarok minden részével bővebben foglalkozni e munkának, mert hisz lapunk olvasóit közelebből a gyógypedagógiai

vonatkozások érdekelheik. Mégis mielőtt ezekre áttérnék, egy-két általános megjegyzést kívánok tenni.

Áttanulmányozás után legerősebb benyomásként az a nézet alakul ki bennünk, hogy az 1848-iki idők nagy szelleme átjárta a tanári és tanítói kart is. Az igaz testvériség, egyenlőség, szabadság utáni hő epekedés vezérelte ezeknek az embereknek is minden lépését. Nem volt ott különbség tanár és tanító között, egyformán megbecsülték mindenkinek személyét is, meg munkáját is. A lehető legliberálisabb progresszív szellemben nyultak hozzá minden kérdés tárgyalásához. A vallás, a nemzetiség, a rang választófalait erős és határozott kézzel igyekeztek lerombolni, mert mint mondák: „Nem illik, nem lehet, nem szabad többé a haladott kor és a haladó haza sérelme nélkül a tanítóknak felekezeti-ileg vagy bármely pártszínezet szerint külön és osztályérdekű tanítói tanácskozmányokat tartani. Az igazi tanító, a hazának igazi fia, a fiatalságnak valódi nevelője az új kornak tudományos előkészítője, fejlesztője és biztosítója nem lehetend ezentúl pusztán felekezeti hivatalknak“. Akkor ezt a szöveget csaknem az egész tanítói kar megértette, ma sajnos még mindég csak mint jámbor óhajlás él egynehány progresszív szellemű tanár-tanító lelkében. S hogy milyen komolyan vette az egybegyűlt tanítóság a maga munkálkodását, azt élénken jellemzi egy kis epizód. Arról volt szó, hogy a gyűlés tárgyalásait úgy kellene beosztani, hogy a tagoknak, különösen a vidékieknek alkalmuk legyen az országgyűlés tanácskozásait is meghallgatni. Erre a vidékiek egybehangzóan azt mondták: „Nem a végett jöttünk Pestre, hogy másnemű tárgyak által szórakozva, önügyünknek tekintélyét és fontosságát lealacsonyítsuk“. S ezzel elmaradt az országgyűlés látogatása, s ők szakadatlanul dolgoztak a maguk munkáján, sokszor már reggel 6 órá-tól kezdve.

A nagygyűlésen a mai értelemben vett gyógypedagógiát a siketnémák váci s a vakok budapesti intézetének tanerői képviselték. A 216 tag közül a következőket sikerült kikeresnem mint olyanokat, akiket magunkénak mondhatunk: Dienes Lajos képzett vaknevelő, Füredi László, budapesti vakintézeti tanár, Fekete Károly váci siketnéma intézeti tanító, Halványi János, budapesti vakintézeti igazgató, Kolonics Antal siketnéma intézeti igazgató-tanár Vácon, Morlin János, váci siketnéma-intézete tanító, Szép Vilmos, budapesti vakintézeti tanító. Számszerint tehát 7-en voltak.

A siketnémák és vakok ügye az elemi szakosztály jótékony intézeti alszakosztályában nyert megvitatást, amely alszakot Halvá-

nyí János és Kolonics Antal alakították meg. Először itt állapították meg a fogyatékosokra vonatkozó kívánságokat, melyeket azután a július 23-iki közgyűlés egyetemes gyűlési határozatra emelt. Hangzanak pedig e javaslatok szószerint ekképen:

Néhány szó a siketnéma nevelés előmozdításának érdekében*)

A siketnéma gyermekek tehetségeiknek felébresztése két üdvös tekintélyen alapul, következőleg két fő s egyenlő fontosságú működés kívántatik e szerencsétlenek kiképzésével egybekapcsolt nevelés eléréséhez, — az első az, mely az egyéneket szellemi tehetségek kifejlődésével erkölcsös, értelmes és vallásos útra vezérli: a második pedig az, miáltal ezek, testi erejüknek ép fentartása mellett, valamely kézi mesterség vagy művészetben gyakorlatilag oktattatván, hasznos polgárokká kiműveltetnek. E két feladat voltaképeni megfeleltetésére szükséges:

1. Hogy a hazánkban majd már félszázad óta működő váci siketnéma nevelő-intézet belszerkezetével minél többen, de leginkább a nép s elemi tanítók megismerkedjenek, miért is igen kívánatos, hogy

2. A kiseddóví s tanítói képezdékben járó tanulók a siketnéma oktatás módjába beavattassanak; kik később mint tanítók a siketnéma gyermekeket — helyben, mind az ideig miglen ezek az intézeti nevelésbe fel nem vétetnek, hasznosan elfoglalhatnák, miáltal az elhagyott szegény siketnémák szellemileg igen elősegítenének; hogy pedig

3. Ezen az emberiségre nézve oly szent vállalatnak kellőleg megfelelő legyen, óhajtható, bár mind azon városokban, hol kiseddóví és tanítói képezdék léteznek egyuttal kisebb siketnéma tanodák is felállíttatnának, hogy abban a kiseddóví s tanítói pályára készülő egyének e tanmódban is gyakorlati tapasztalást szerezhessenek; ugyan ez érdekből

4. A Váci siketnéma növelde minta iskolául szolgáljon, — hol az igazgató és az illető vallás oktatók kötelességében álljon, mind azoknak, kik a siketnéma oktatás módjában magokat begyakorolni kívánnák, — kiszabott órákban utmutatásúl lenni.

5. Volna még óhajtható, hogy a siketnéma gyermekek polgári kiképeztetése végett — a Váci siketnéma intézet Budapestre áttétetnék — hol nem csak a mesterségek és művészetek, de a tudományok is kellő virágzásban léteznek, a fővárosban van a tanul-

*) Ez a javaslat annak idején a siketnémák váci intézete jubileumi emlékkönyvében is közzététett.

mányok egyeteme, hol az orvosi kar által ezen egyének testilétére némileg segédkez nyújtattatnék, — ott van a fő papi növelde, melyben a jövődő lelkészek, — ugy a kiseded óvói s a tanítói képezde, hol a leendő tanítók oktattatnak, — kik kitüzött céljoknál fogva e szerencsétlenek oktatásával is hasznosan működhetnének.

Volnának még többek, miket a siketnéma nevelés elősegítése végett elsorozhatnék, de legyen elégséges azon nyilatkozatom, hogy 8000-re terjedő siketnéma egyének közül mind ekkoráig csak 50 élvezheti az intézet jótéteményét, s így a többi mind állatias elhanyagoltságban élni kénytelen a nélkül, hogy tudná földi létének fő célját. Hiszem azonban, hogy a honatyák annak idejében e szerencsétlen egyénekről is atyailag gondoskodandnak.“ —

Általános nézetek a vakok oktatásáról.

Mellözve azon hasznokat, melyek a vak egyénekre nevelés által hatnak, az álladalomnak is érdekében áll neveltetésüket menél tágasabban kiterjeszteni. Mert a neveletlen s ezért a koldusbotra jutott vakok nemcsak ők maguk, mint emésztők, az álladalomnak terhére esnek; hanem vezetőik is (számra többen a vakoknál) mint privilegiált koldusok a munkásságtól elvonva s e miatt a restséghez szokván, többnyire mint kóborlók s későbbben tán mint gonosztevők az álladalomnak nemcsak terhére, hanem kárára is vannak. Ezen okoknál fogva:

1. Minthogy az általános nevelési elv szerint a tanintézeteket az álladalom állítja: a pesti vakok intézete tőkét is, ne hogy az idővel szerencsétlen körülmények, vagy tán mostoha kezelés alatt megsemmisítsék, az álladalom biztosítsa, kezelje. E mellett

2. Minthogy nagy különbség van a vakok és látók nevelése között nem ugyan lényegében, mely mindenkor a tehetségek kifejtése, hanem alkalmazásban; célokat, melyeket a vakra nézve hasznosan elérni lehet és methodikát illetőleg, mely a vak növendékeknél alkalmazható, ennél fogva állítson az álladalom annyi fiók intézetet a vidéken is, amennyi az ilyen szerencsétlenek kiképeztetésére kívántatik, oly helyekre kivált, hol képezdek vannak. Ennek következtében,

3. Több vaknevelő és tanító szükségeltetvén, a képezdei növendékek ugy, mint a kisededovó tanítók képzettségök ideje alatt legalább egyszer egy hétben a vakok oktatásánál szükséges ismereteket maguknak szerezzenek, hogy addig is, míg a vak egyének a vakintézetbeni felvételre alkalmasakká válnak, a szerencsétlen szülőknek is nevelési irányt adhassanak, mint ezt már több

évi határozatánál fogva a kiseddóvó intézeteket terjesztő egyesület az illető növendékektől anélkül is megkívánja.

A kifejlődött vitából a napló ide vonatkozólag csak a következő töredékeket örökítette meg:

„— Dienes Lajos. — A kiseddóvás, siketnéma és vaknövelésre nézve elkerülhetlenül szükséges: hogy legyen a fővárosban jól rendezett siketnéma, vaknevelő és kiseddóvó minta-intézet, melyek mindenkének egy arra rendelt tanára legyen, ki a képezdei hallgatónak elméleti előadásokat tartson, a növendékek pedig némi gyakorlati ismeretek megszerzésére bizonyos órákban hol egyik, hol másik intézetben járjanak el.

Dienes. A vak- és siketnéma intézetekre nézve óhajtja, hogy egy fővárosi vak- és siketnéma intézettel kapcsolatban létezzék egy siketnéma s vaktanítói képezde.

Ney (elnök). Nem oly titokszerű mesterség ám a vaktanítás, hogy a miatt szinte külön képezdét kelljen felállítani. Én (ugymond szóló) néhány héten át helyettese valék Halványi úrnak és csakhamar beleigazodtam a vaktanítás csinjaiba.

Koós. Képezde csak falura vagy mezővárosra való: s a siketnéma és vak tanítás egészen kiönváltan maradjon, mert teljes lehetetlenség együtt tanítani siketnémákat és vakokat ép gyermekekkel.

Tatai István. Hogy ez teljesen lehetetlenség volna, annak a siketnémákat illetőleg — ellenkezőjéről győződtem meg a weissenfelsi képezdében, ahol egy tanító együtt tanít egyéb gyermekekkel siketnémákat és ugyan ilyeneknek együttes tanításában utmutatást ad a képezdéeknek.

Ha most végső konkluzióként meg akarjuk állapítani, hogy ez az oktatási ág milyen szerepet játszott akkor az egyetemes tanügy keretében, akkor bizonyos megelégedettség tölthet el bennünket. Dacára annak, hogy két ilyen intézet élt még ez országban, azért e kettő is tudott kellő súlyt, kellő fontosságot s kellő tekintélyt adni a siketnémák és vakok ügyének.

Igazán nem ő rajtuk múlt, hogy tervezeitek nagy részben még ma is csak papiroson vannak s hogy még ma is igen sok fogyatékos nélkülözi a nevelés és tanítás áldásait.

Én azzal az óhajtással fejezem be rövid ismertetésemet, vajha az 1848-iki nagy idők szelleme ihletné meg a mai magyar tanítóságot is. Magunknak, gyógypedagógiai tanároknak meg azt kívánom, hogy ha a közel jövőben megalakulna az úgynevezett oktató szövetség, akkor a szövetségben legyen nekünk annyi tekintélyünk,

annyi súlyunk és fontosságunk, mint amennyi 1848-beli elődeinknek az akkori viszonyok között volt.

Egyébként pedig akik szélesebb körű látásokra törekednek, akik minden félszedségektől, kicsinyességektől mentes általános emberi és nevelői gondolkodásra hajlanak, azoknak melegen ajánlom a 73 nyomtatott oldalra terjedő füzet tanulmányozását. Megrendelhető 50 fillérért Háda József budapesti igazgatónál VI. ker., Kmetty-utca 14.

F. P.

A cselekvő-szemlélet.

Irta: Szobolovszky István.

IX.

A társas együttélés, együttműködés, a szolidaritás, a közboldogulás mozgatóját, irányítóját egyes-egyedül a helyesen kifejlődött szociális érzék képezi. Erre kell tehát a siketnémát is nevelnünk. Azonban nem igen törekszünk erre a műveletre. Bizonyosága ennek ama sok súrlódás, fészkelődés, akadály, megnyilatkozás akkor, hogyha az élet küzdő terére lép. Lelki ereje nincs összhangban azokkal az erőkkel, melyek életküzdelmé miliójében található. Itt számos ellentétes erőre bukkan. Minthogy minden lépése, lelki megnyilatkozása akakályokba ütközik, eme ténykedését szűkebb körbe szorítja, ami a „bizalmatlanság“ jellegének hódol. A bizalmatlanság pedig oly zárt terület, amely minden kifelé, az objektív világ felé törtető dolgot, tényezőt magába fojt. Az elfojtott tényezők lassan-lassan két egyéniséget csinálnak a siketnémából. Objektív és szubjektív egyéniséget. Két egyéniségevel nem is tud környezetében helyesen érvényesülni. Épp ezért mindent el kell követnünk, hogy a jelzett rendellenesség ne tudjon felszínre kerülni. Ebbeli munkánk bizonyos tekintetben az u. n. állampolgári neveléssel függ össze. Köztudott dolog, hogy az állampolgári nevelésnek eddigelé igen sok iránya van. Azonban lényege abban rejlik, hogy minden egyes egyén, tehát a siketnéma is, jó állampolgár legyen. Eszerint az állampolgári nevelés az első nevelési tényezők közé tartozik. Mindamellet azonban nem szabad megfeledkeznünk a szociális nevelésről sem, melynek végső szálai az internacionális jellegben találkoznak.

Amint látjuk, e két nevelést, t. i. az állampolgári és a szociális nevelést egymástól elszigetelni nem szabad, de nem is lehet. Az első arra törekszik, hogy megmutassa, milyen helyet foglaljon a siketnéma hazájában, a második a siketnéma világa-

helyzetével foglalkozik. Így találkozik a honpolgár fogalma a világpolgár fogalmával. Már most az a kérdés: hogy mi szükséges ahhoz, hogy a siketnémából „jó“ állampolgár váljék? Az idevágó elmélet nem elégséges a cél keresztülviteléhez. Vagyis általánosítva a tételt: az állampolgári műveltség nem azonos azzal az elvvel, amely a „jó“ állampolgár követelményeiből sarjadzik. Mert ha az állampolgári műveltség azonos lenne a jó állampolgár fogalmával, akkor be lehetne bizonyítani, hogy pld. a jogász, ügyvéd, államtudor, stb. a legjobb állampolgár, mert ezek fokozottabb állampolgári műveltséggel rendelkeznek, mint más egyének. De nem így áll a dolog! Mert a „jó“ állampolgári jelleg alapja, gyökere mindenekelőtt a helyes állampolgári cselekvésben rejlik. Ebből önként következik, hogy nem az elmélet, hanem a gyakorlat; a munkaközösségben, a kollektív munkában való helyes részesedés és résztvevés az állampolgári nevelésnek a kiindulási pontja s iránya. Vagyis röviden: a helyes állampolgári neveléshez csakis a mindenoldalú öntevékenység: a cselekvő-szemlélet vezet.

Vessük össze az elhangzottakat a mostani állapottal. Az összehasonlítás mindjárt kideríti, hogy az, amit mi a siketnémának az állampolgári nevelés révén nyújtunk, merő, pusztá elmélet, állampolgári műveltség, nem pedig állampolgári cselekvés.

Nekünk korántsem az állampolgári műveltségre, hanem tisztán és kizáróan az állampolgári cselekvésre kell nevelnünk a siketnémát. Nem jogászokat, hanem gyakorlati embereket kell nevelnünk a siketnémákból. Minálunk az állampolgári nevelés bizonyos alkotmánytani ismeretek közléséből áll. Az alkotmánytan, mint tudjuk, a VIII-ik osztály anyaga. A mostani alkotmánytan tanítása ellen sok a panasz. A benne összpontosuló elvonásokat, elvont fogalmakat nem tudják a siketnémák kellően megérteni, felfogni, értékesíteni. Hisz majdnem minden fogalom, amelylyel a siketnémák az alkotmánytanban találkozhatnak, rájuk nézve valóságos hieroglif. A tanár munkája pusztá s lélekölő fogalom-magyarázás. Végül kiderül, hogy a tanulók 90⁰/₀-a nem érti az alkotmánytani tényezőket. Tud egy csomó törvényt, paragrafust, de mindez csak mint üres szótudás szerepel nála. Ezt nevezik nálunk az állampolgári nevelésnek! Igaz, hogy az alkotmánytan tanítása legközelebb esik azokhoz az eszközökhöz, amelyek az állampolgári nevelésnél szerepelnek, azonban a tanítást más alapra kell fektetnünk. A gyakorlati alapra, a cselekvő szemléletre. Így nem az állampolgári műveltségre, hanem az állampolgári cselekvésre fogjuk képesíteni a siketnémát. Nem lesz fogalommagyarázás, nehézség, panasz, mert minden dolgot a tanuló öntevékenysége derít ki.

Miben rejlik az állampolgári nevelés jellege? A polgári jogok és kötelességek helyes teljesítésében. Az osztályban végbemenő munkaközösség, az önkormányzat legjobb biztosítója a helyes állampolgári cselekvésnek. Így világossá és könnyen megérthetővé válik a jogismeret. Míg ellenben a mostani módszer olyan embereket nevel a siketnémákból, akiket a jogismeret terén fokozott gyámoltalanság, tájékozatlanság jellemez. Pedig ez a tétel: „Ignorantia juris nocet“ a siketnémára nézve is kötelező. Ne feledjük el, hogy az állampolgári jog és kötelesség korántsem olyan valami, ami kizáróan csak az elvonás ködébe burkolva található. Ha mi ilyen jellegben mutatunk rá a jogra és kötelességre, akkor hiábavaló minden alkotmánytani óra! Nekünk az eleven, a valódi életből kell meríteni azt az alkotmánytani anyagot, melyet a siketnémának nyújtunk. Hisz jog és kötelesség mindenütt van, ahol a társasélet megnyilatkozik. Tehát az osztályban, az intézetben is. Minden siketnéma szinte benne él a jogban és kötelességben. Csak rá kell mutatnunk, hogy a siketnéma ne csak nézzen, hanem lásson, érezzen, cselekedjék is. A cselekvésből kifejlődik ama bizonyos jogérzet, amely később, amikor elég szilárd, pozitív alappal bír, jogbölcseletté tömörül. Ilyen alapon minden siketnémából lehet jogérző s jogbölcseelő egyén. Most a siketnéma jogérzetéről nem is beszélhetünk. Mert a jogérzet csak a cselekvő-szemlélet révén keletkezik. Itt azt a cselekvő szemléletet kell követnünk, amely az osztály szociális munkaközösségéből, a kollektív munkából fakad. Így az eddig alkalmazott kényszer s az alattvalói engedelmesség háttérbe szorul, a tanuló gondolkozva, önként, saját belátásából aláveti magát a cselekvő szemléletből fakadó közösségnek, a közakaratnak. Az egoisztikus vonások kisebb körre szorulnak. Az ily siketnéma rögtön megleli azt a helyet, amelyre munkaköre révén illetékes, mert ismeri a módot, hogyan kell a közösség helyessége előtt kellően meghajolnia. A szociális élet követelményeinek megfelelően berendezett osztályban, ott, ahol az önkormányzat érvényesül, a tanár csak irányító, vezető szerepet játszik. Az alkotmánytan tanításában kitűzött célokat összhangba hozza a siketnéma képességeivel, tehetségeivel s a jövő életpályájával. Az öntevékenységgel, mely a cselekvő-szemlélet alakjában megnyilvánul, a felelősségérzet forrása gyanánt szolgál. A felelősségérzet, melynek következménye a becsületesség, az igazság, a lelkiismeretesség, a helyes állampolgári cselekvésnek a magja.

Tudatával birunk annak, hogy a siketnémák felelősségérzete halvány és gyenge. Így az „enyém és a tied“ jogszabályok nem

is tudnak nála kellően érvényesülni. Gyakran átlépik azt a területet, ahol a „jog“ határvonala húzódik.

Ezek után kérdésünk tárgyát képezi: hogy valósítsuk meg azokat a követelményeket, melyek a helyes irányú alkotmánytanításban rejlenek? A tanítás tulajdonképeni súlypontja a VIII. osztályra esik. Azonban, ha e tekintetben célt akarunk elérni, akkor az alkotmánytanítás alapját nem a VIII-ik osztályban, hanem az előző osztályokban kell keresnünk. Hisz a jog és a kötelesség minden egyes osztályban érvényesül, különösen pedig akkor, ha mindegyik osztály a nagy társadalom képére van formálva. Sőt mielőbb kívánatos, hogy alkalmazzuk azokat a jogokat, kötelességeket is, amelyek a családi nevelésnél kerülnek felszínre.

Minden egyén, így tehát a siketnéma is egy-egy jogalany, jogi személy. A kiindulási pont tehát maga a siketnéma jogi személyisége, alanya. A VIII. osztály feladata abban rejlik, hogy összegyűjtse csoportosítsa, egyszerűsítse, általánosítsa azokat az alkotmánytani tényezőket, melyeket a siketnéma előző éveiben szerzett. Vannak azonban ezeken kívül más dolgok, új dolgok is, amelyek megoldása tisztán a VIII. osztály alkotmánytana körébe tartozik. A „Tanterv“-ben kijelölt alkotmánytani anyag nagyon korlátolt jellegű. Sok benne a fölösleges elem is. T. i. olyan, amely csak a jogműveltségnek kedvez, míg ellenben a jog és kötelesség gyakorlati oldalát mellőzi. Nemcsak az intézetnek, hanem minden osztálynak megvan a maga speciális szabályzata, mely bizonyos jogok és kötelességek gyakorlatából áll. Ha pedig az osztályokat a szociális élet követelményeire, a munkaközösségre alapítjuk, akkor olyan színezetű és jellegű jogokat és kötelességeket, jogszabályokat stb. kapunk, melyek az alkotmánytan tárgyában rejlenek. Nem kelt egyebet tennünk, mint összegyűjteni s csoportosítani azokat. Az osztály önkormányzatának szükségletei azok, amelyekből a jog sarjadzik.

Vannak azonban alkotmánytani tényezők, melyek különleges beállítást követelnek. Ilyen pld. a családjog, az örökösödési jog, a cselédjog, a község szervezete, előljárósága, a járás, a választói jog, a képviselő választás, a perjog; a rendőrség, az iparjog, az iparhatóság, az ipartestület, a biztosítás, az iparhatóság, az adó, stb. stb. Ezek végrehajtására külön jeleneteket, cselekvő-szemléleteket kell rögtönöznünk. Ezek keretében tanítjuk az illető alkotmánytani ismereteket. Különösen azokat helyezzük bele a cselekvő-szemlélet körébe, amelyek a siketnéma életpályájával függnek össze: az iparra vonatkozó törvények, rendeletek, cselekvések.

Min alapul az alkotmánytan tanításának cselekvő-szemlélete? A következőkön: Ha pld. a családról, a család jogairól, kötelességeiről tanítunk, az osztály egy-egy családdá alakul, amelynek van feje s tagjai. Itt tárgyaljuk a szülők és a gyermekek jogát, kötelességét s ennek kölcsönös voltát.

Hasonlóképp tárgyaljuk az örökösödést, az árvaszéket is. A község előljáróságánál, képviselő testületénél az osztály növendékei aktív részt vesznek a műveletben. Adót fizetnek, vannak köztük virilisták s választott képviselő testületi tagok. Miben nyilvánul meg az adófizetés? A szülők vagyoni állapota szerint minden egyes siketnéma bizonyos adót fizet, melyet maguk a gyermekek, az osztály tanulói kezelnek. Az összeget a közös kiadásokra, a meglevő szükségletekre fordítják. Megcsinálják a költségvetést, az osztály bevételét és kiadását. Más osztályokból bizonyos dolgokat szereznek be, melyekért vámot kell fizetniök. Itt megismerkednek a vám feltételeivel, stb. Fizetnek fogyasztási adót, az ipar, kereskedés utáni adót, hisz az osztályban vannak kereskedők, iparosok stb. Kívánhatjuk-e, hogy a siketnémák adót fizessejenek? Minden siketnémának van egy kis pénzüsszege, melyet szüleitől, vagy mástól kapott, ezt az összeget, mint adót fizesse be a közös pénztárba, melynek megvannak a maga tisztviselői. A pénz jótéteményeit minden tanuló élvezi, melyek a közboldogulásnak alapfeltételeit képezik. Legyen az osztályban iparhatóság, ipartestület stb. A nagyobb körű alkotmánytani tényezőket csak több osztály összevonásával lehet a cselekvő-szemléletbe helyezni. Ilyen pld. az országgyűlési képviselői választás. Erre a célra igen alkalmasak az u. n. ifjúsági körök.

Azt, amit az osztály csekély számú növendéke nem tehet, teheti 50—70 tagból álló egyesület. A választók összeírása, a választás végrehajtása éppen oly keretek között folyik, mint a valóságban. Nem találunk alkotmánytani tételt, amelyet a cselekvő-szemléletbe ne lehetne behelyezni. Azért az ifjúsági körnek oly munkát kell végeznie, mint azt a szociális élet szükségletei, törvényei parancsolják. Élet, valódi élet legyen benne. Minden sablont ki kell küszöbölni onnan. A száraz jegyzőkönyvnek szerkesztése, felolvasása nem való az ifjúsági kör feladata körébe. Az ifjúsági kör legyen az a lencse, amely az osztályok tanulóit egy közös területre, munkamezőre tereli, összegyűjti. Megmutatja a munkamegosztás és a kollektív munka törvényeit. Épp ezért helyesebbnek vélném, hogyha ez a kör az „ifjúsági“ fogalom helyett feladatának, céljának megillető nevet, fogalmat kapna. Sokkal

helyesebben illik reá a „szociális“, a „társas“, „társadalmi“ elnevezés, mint az előbb jelzett fogalom. Mert nem az élet van a fogalom kedvéért, hanem a fogalom az élet kedvéért! Így vagyunk a nevezett kör fogalmával is.

Nem lehet feladatomban, hogy itt a kör lényegével foglalkozzam. arról majd máskor fogok szólni.

Minden cselekvő-szemléletnek oda kell törekednie, hogy az alkotmánytani tételeket kézzel foghatóvá tegye a siketnéma előtt. Tudnia kell, hogyha pld. a siketnéma később asztalos, szabó stb. lesz s valaki rendelést tesz nála, akkor ez a művelet nem egyéb, mint műbérszerződés. Bizonyos összegért munkát vállal, melyet becsületesen, a pénzértéknek megfelelően meg kell csinálnia. Ha a munka nem felel meg a vevő által kiszabott feltételeknek, elvesztette a műbérszerződésben fentartott jogát. A jog és a kötelesség közötti viszony felbomlott. A vevő, rendelő nem tartozik a munkát elfogadni. Ennek révén minden munka az etikai és a jogi törvények kezében van összpontosulva, mely megakadályozza, hogy a munkában a felületesség, a becsapás, a rászedés stb. elve érvényesüljön.

Az az intézet, osztály, ahol az önkormányzat, az igazságszolgáltatás a tanulók kezébe van letéve, bizton oly egyéneket nevel, akik tisztában vannak az étellel, az élet jogaival s kötelességeivel. Itt jobb a magaviselet, nincs képmutatás, mely később, mikor a tanuló a mostani fegyelem, kényszer béklyóitól szabadul, lepattog a tanuló egyéniségéről, az intézeti neveléssel ellentétes arcot mutat. A tanulók mindent megfigyelnek, ami körülükben történik. Hisz a tanuló tanuló társával szemben bizalmasabb, közlékenyebb, mint osztályfőnökével szemben. Itt jobban ismerik egymást, valamint a bűn okát is. A bűnösebb tanulók felett az ú. n. esküdt-bíróság ítél. Maguk közül választanak ügyészeket, ügyvédeket, bírákat, esküdtszéki tagokat. A vizsgálóbíró éppen oly szerepet játszik, mint az életben. Ehhez hasonló az ítélet foganatosítása is. A siketnéma illetően megtanul helyesen látni, gondolkodni, itélni. Látja azt a különbséget, amely a bűn és a nem bűn között van. Megtestesítve látja az alkotmánytanban jelzett törvényeket, jogszabályokat stb. Tudatában van saját s mások jogképességének, jogéretének, igazságának.

A tanár, mint már többször jeleztem, csak irányító, vezető szerepet tölt be. Hogy miként kell az egyes alkotmánytani tényezőket a cselekvő-szemlélet körébe belevonni, alkalomadtán szóvá fogom tenni.

(Folyt. köv.)

A vakok, siketek, hülyék és elmebetegek eloszlása Magyarországon az 1910. évi népszámlálás adatai alapján.

Közli: **Éltes Mátyás.**

Magyarországon találtatott: a) *mindkét szemére vak fi*: 8360; nő: 7746; együtt 16.106. Ezek között: a 6—11 éves korban van: 348 fi, 309 nő; együtt 657; — a 12—14 éves korban van: 209 fi, 167 nő; együtt 376; — a 15—19 éves korban van: 302 fi, 295 nő; együtt 597.

b) *siketnéma*: fi 15.106; nő 13.004; együtt 28.110. Ezek között 6—11 éves: fi 2102, nő 1882; együtt 3984; — 12—14 éves: fi 1151, nő 994; együtt 2145; — 15—19 éves: 1739 fi, 1635 nő; együtt 3374.

c) *hülye*: fi 20.945, nő 15.653; együtt 36.598. Ezek között 6—11 éves: fi 2669, nő 2081; együtt 4750; — 12—14 éves: fi 1809, nő 1413; együtt 3222; — 15—19 éves: fi 2592, nő 2070; együtt 4662.

d) *elmebeteg*: fi 10.490, nő 8569; együtt 19.059; — 6—12 éves: fi 328, nő 256; együtt 584; — 12—14 éves: fi 229, nő 198; együtt 427; — 15—19 éves: fi 563, nő 516; együtt 1079.

Megdöbbenő adatok, különösen ha a hülyék és az elmebetegek statisztikáját vesszük! Csak a szorosán vett iskolaköteles korban 5334 hülye és elmebeteg egyén van hazánkban; míg együttvéve 55.657 a számuk. De még nincsenek a gyöngetetességűek belefoglalva, akiknek a száma nem sokkal marad el amazokké mögött. Mennyi itt még a tenni való!

De lássuk ügyünket. A legutóbbi szaktanácsi jelentés szerint 835 vak (ifjú vak) részesül megfelelő nevelésben, pedig 6—19 éves vakunk 1630 van és így 48% ellátatlan. Még nagyobb lesz a szám, ha vesszük, hogy a foglalkoztató intézetekben korosabb vakok is vannak.

A 6—11 éves siketnémák száma 3984, megfelelő nevelés-oktatásban részesül 44%. De ez a szám kisebb lesz, ha meggondoljuk, hogy az intézetekben jelentékeny számban vannak a 12 éves és azon felüli korban lévő növendékek is.

De mégis legeszmorítóbb helyzetben vannak a szerencsétlen hülyék, akiknek szinte elenyésző kis száma részesül csak megfelelő gondozásban. Meglevő nevelő intézeteink és iskoláink a hülyéket mind kizárják és így az egy rákosszentmihályi telepen kívül nincs hely, ahol e szerencsétleneket elhelyezni lehetne. Mennyi itt még a tennivaló!

A gyógypedagógiai intézetek 1914/15. évi állami költségvetése.

A siketnémák áll. és államilag segélyezett intézetei : Arad, Budapest, Debrecen, Eger, Jolsva, Kecskemét, Kaposvár, Kolozsvár, Körmöcbánya, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár, Ungvár, Vác. A vakok áll. és államilag segélyezett intézetei : Budapest, Kolozsvár, Szeged (ifju vakok), Szombathely (ifju vakok). Gyógyped. áll. nevelő és foglalkoztató intézetek : Borosjenő, Budapest. Vakokat gyámolító egyesületek : Budapest, Eperjes, Ujpest, Miskolc, Temesvár, Arad. Az ideges gyermekek alsó- és középfokú budapesti áll. iskolája. A hibás beszédűek kezelésére képesítő áll. tanfolyam. Pszichológiai laboratórium. Gyermektanulmányi és iskola egészségügyek. Áll. kisegítő iskolák. Gyógypedagógiai tanítóképző. A gyógyped. intézetek orsz. szaktanácsa. A tanköteles koron túl lévő siketnémák áll. segélyezett ipari foglalkoztatója : Vác.

Rovat	Alrovat	KIADÁS.	1914/15. évi előirányzat	1913. évre megálapított költségvetés	Tétel
		Rendes kiadások.	k o r o n a		
1		Személyi járandóságok:			
	1	Fizetések, pótlékok, lakpénzek és ruhailletmények	829.363	750.351	1
	2	Évi díjak	118.268	112.988	2
	3	Szegődvényesek bérei	38.700	32.500	3
	4	Jutalmakra és segélyekre	1.600	1.600	4
		Összesen (1—4 alrovat)	987.931	897.439	
	5	Családi pótlékok	48.700	48.700	5
		Együtt (1. rovat)	1,036.631	946.139	
2		Dologi kiadások:			
	1	Házbér és vízfogyasztás	5.210	5.210	1
	2	Fűtés, világítás	68.900	66.800	2
	3	Hivatali, irodai és házi szükségletek:			
		irodai szükségletekre	6 300		
		öltözet, fehér- és ágynemű	39 400		
		bútorzat és különféle házi eszközök	18.400		
		mosatási költségek	5.600		
		tisztogatás és épületek fentartása	25.500		
		fürdési és betegápolási költségek	3.040		
		gazdasági lőtartási költségek	2.500		
			100.740	90.350	3
	4	Elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire és pedig:			
		elméleti és gyakorlati oktatás szükségl.	25.160		
		kézimunkákhoz szükséges szerek, szer- számok és anyagok	3.500		
		tankönyvekre	5.200		
			33.860	32.400	4
	5	Élelmezés:			
		köztartási költségek	200.750		
		bejáró növendékek ellátása	10.020		
			210.770	163.600	5
	6	Szegény tanulók segélyezésére és a vizsgálatok alkalmával kiosztandó szorgalomdíjakra	10.400	10.400	6
	7	Utazási és átköltözködési költségek:			
		gyógypedagógiai tanulmányútra, útiköltségekre és a vizsgálatokra kiküldött miniszteri biztosok utiköltségeire és napidíjaira	6.000	4.000	7
		Átvitel	435.880	372.760	

Rovat	Alrovat	1914/15. évi előirányzat	1913. évre megállapított költségvetés	Tétel
		435.880	372.760	
8	Áthozat			
	Gyógypedagógiai intézetek egyéb közös szükségl.: gyógyped. int. szakfelügyeletének költs. 5.000 szaklapok, szaktanfolyamok segélyezésére és szünidei tanfolyamokra . . . . . 4.000 gyógypedagógiai intézetek segélyezésére 119.000 a hibás beszédűek tanfolyamaira . . . . . 4.500 a vakok számára ipari foglalkoztató telepek fentartására és a vak iparostanoncok taneszközeire . . . . . 50.000 a tanköteles koron túllevő siketnémák ipari foglalkoztatására . . . . . 7.200 a gyermektanulmányi társ. segélyezésére 4.000 áll. gyógyped.-i pszichológiai laboratorium és pszichológiai tanf. költs. . . . . 5.000 vegyes kiadások 7.700	206.400	157.200	8
	Összesen :	642.280	529.960	
	Rendes kiadások összege :	1,478.911	1,476.099	
	Rendkívüli kiadások.			
	Átmeneti kiadások.			
1	A létesítendő siketnéma intézetek építési költségeihez nyújtandó állami segély (a debreceni egyesületnek 10.000 K, a soproninak 6.000 K, az egriek 8.000 K, a siketnémák temesvári intézetének 7.000 K)	31.000	31.000	1
2	A gyógypedagógiai intézetek butorbelti felszerelésének pótlására és tanszerbeli alapfelszerelésére	14.600	15.000	2
3	Gyógyp. intézeteknél szükséges nagyobb helyreállításokra, átalakításokra és beszerzésekre	30.000	30.000	3
	Átmeneti összege :	75.600	76.000	
	Beruházások.			
1	A budapesti gyógypedagógiai intézet céljaira szolgáló házas telek 70.000 K vételárának és járulékainak törlesztésére 7. részlet (az 1914. év első felére 6. r. gyanánt 5.250 K irányoztatott elő)	10.500	10.500	1
2	A vakok kolozsvári intézete építkezésére és berendezésére szükséges 380.000 K-nak második részlete (az 1914. év első felére I. részlet gyanánt 100.000 K irányoztatott elő)	140.000		2
	(A siketnémán budapesti intézete épületének költségeire az 1911. évi költségvetésben előirányzott 80.000 K-ból az építkezés megkezdésére fenntartott 25.000 K-án felül még összesen szükséges 311.000 K-nak II. részlete)		161.000	
	(A siketnémák számára Kőrömbányán létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 286.000 K-nak II. részlete)		146.000	
	(Az ifjú vakok számára Szegeden létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 270.000 K-nak II. részlete)		140.000	
	Beruházások összege :	150.500	457.500	
	Rendkívüli kiadások összege :	226.100	533.500	
	Kiadások főösszege :	1,905.011	2,009.599	

Létszám	Személyi járandóságok részletezése.	Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha-illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérei	Juttalmak és segélyek	Összesen																							
		k o r o n a																														
1	Gyógyped. tanítóképző-intézeti igazgató (VII. f. o.) 4.800 K fizetés, term. lakás	4800							4800																							
43	Gyógypedagógiai intézeti igazgató, igazgató-tanító: VIII. f. o.)																															
	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>8, 1.300 K lakpénzzel</td> <td rowspan="10">} 147600</td> <td rowspan="10"></td> <td rowspan="10">34970</td> <td rowspan="10"></td> <td rowspan="10"></td> <td rowspan="10"></td> <td rowspan="10"></td> <td rowspan="10">192570</td> </tr> <tr> <td>1, 4.400 K fiz.</td> <td>7, 1.170 " "</td> </tr> <tr> <td>5, 4.400 " "</td> <td>9, 1.040 " "</td> </tr> <tr> <td>37, 3.600 " "</td> <td>3, 910 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>4, 780 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1, 650 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1, 520 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>10, term. lakással .</td> </tr> </table>		8, 1.300 K lakpénzzel	} 147600		34970					192570	1, 4.400 K fiz.	7, 1.170 " "	5, 4.400 " "	9, 1.040 " "	37, 3.600 " "	3, 910 " "		4, 780 " "		1, 650 " "		1, 520 " "		10, term. lakással .							
	8, 1.300 K lakpénzzel	} 147600										34970					192570															
1, 4.400 K fiz.	7, 1.170 " "																															
5, 4.400 " "	9, 1.040 " "																															
37, 3.600 " "	3, 910 " "																															
	4, 780 " "																															
	1, 650 " "																															
	1, 520 " "																															
	10, term. lakással .																															
44	Tanító és tanítónő: (IX. f. o.)																															
	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>17, 1.000 K lakpénzzel</td> <td rowspan="7">} 116100</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">36900</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">153000</td> </tr> <tr> <td>1, 3.400 K fiz.</td> <td>11, 900 " "</td> </tr> <tr> <td>3, 2.900 " "</td> <td>4, 800 " "</td> </tr> <tr> <td>40, 2.600 " "</td> <td>3, 700 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5, 600 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1, 500 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>3, 400 " "</td> </tr> </table>				17, 1.000 K lakpénzzel	} 116100		36900											153000	1, 3.400 K fiz.	11, 900 " "	3, 2.900 " "	4, 800 " "	40, 2.600 " "	3, 700 " "		5, 600 " "		1, 500 " "		3, 400 " "	
	17, 1.000 K lakpénzzel	} 116100		36900											153000																	
1, 3.400 K fiz.	11, 900 " "																															
3, 2.900 " "	4, 800 " "																															
40, 2.600 " "	3, 700 " "																															
	5, 600 " "																															
	1, 500 " "																															
	3, 400 " "																															
92	Tanító és tanítónő: (X. f. o.)																															
	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>23, 900 K lakpénzzel</td> <td rowspan="7">} 184400</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">66600</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">251000</td> </tr> <tr> <td>2, 2.200 K fiz.</td> <td>22, 810 " "</td> </tr> <tr> <td>90, 2.000 " "</td> <td>14, 720 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>16, 630 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>8, 540 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>4, 450 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>5, 360 " "</td> </tr> </table>		23, 900 K lakpénzzel	} 184400		66600					251000	2, 2.200 K fiz.	22, 810 " "	90, 2.000 " "	14, 720 " "		16, 630 " "		8, 540 " "		4, 450 " "		5, 360 " "									
	23, 900 K lakpénzzel	} 184400										66600					251000															
2, 2.200 K fiz.	22, 810 " "																															
90, 2.000 " "	14, 720 " "																															
	16, 630 " "																															
	8, 540 " "																															
	4, 450 " "																															
	5, 360 " "																															
16	Tanító és tanítónő (XI. f. o.)																															
	<table border="0"> <tr> <td></td> <td>5, 800 K lakp.</td> <td rowspan="7">} 23600</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">10200</td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7"></td> <td rowspan="7">33800</td> </tr> <tr> <td>1, 1.800 K fiz.</td> <td>3, 720 " "</td> </tr> <tr> <td>2, 1.600 " "</td> <td>2, 640 " "</td> </tr> <tr> <td>13, 1.400 " "</td> <td>2, 560 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1, 480 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>2, 400 " "</td> </tr> <tr> <td></td> <td>1, 360 " "</td> </tr> </table>		5, 800 K lakp.	} 23600		10200					33800	1, 1.800 K fiz.	3, 720 " "	2, 1.600 " "	2, 640 " "	13, 1.400 " "	2, 560 " "		1, 480 " "		2, 400 " "		1, 360 " "									
	5, 800 K lakp.	} 23600										10200					33800															
1, 1.800 K fiz.	3, 720 " "																															
2, 1.600 " "	2, 640 " "																															
13, 1.400 " "	2, 560 " "																															
	1, 480 " "																															
	2, 400 " "																															
	1, 360 " "																															
1	Középiszkolai tanár az ideges tanulók iskolájánál (IX. f. o.)	2600		1000					3600																							
1	Rajztanár a sn. bpesti intézeténél (IX. f. o.)	2600		1000					3600																							
	A gyógypedagógiai tanítóképző tanfolyam előadóinak tiszteletdíjaira					4320			4320																							
30	Gyógyped. intézeti szolgálattételre rendelt áll. tanító illetményeire: 2, 2.200 K, 1, 2.000 K, 9, 1.800 K, 1, 1.700 K, 3, 1.600 K, 2, 1.500 K, 6, 1.400 K, 6, 1.200 K fizetéssel, 25, 300 K működési pótlékkal, 1 term. lakással, 12, 640 K, 10, 560 K, 3, 540 K, 3, 480 K, 1, 420 K lakpénzzel	47700	7500	16760					71960																							
	Gyógyped. intézetekhez szolgálattételre rendelt áll. tanítók és áll. óvónők fizetéstöbbletére és lakpénzpótlékaira	4400		3660					8060																							
28	Egy főorvos 800 koronával és egy házi orvos 600 koronával az idegesek iskolájánál					1400			1400																							
	Átvitel . .	543800	7500	171090	—	5720	—	—	728110																							

Létszám		Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha- illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérei	Juttalmak és segélyek
		k o r o n a						
228	Áthozat	543800	7500	171090	—	5720	—	—
	Tizenkét gyógypedagógiai intézeti szak- tanítójelölt illetménye (á 360 K)					4320		
4	Óvónő a gyógypedagógiai állami intéze- teknél (4, 1.100 K fizetéssel, 2 term. lakással, 2, 480 K lakpénzzel)	4400		960				
	6 felügyelő (felügyelőnő) á 500 K					3000		
	Évötödös korpótlékra		68160					
	25 igazgató működési pótlékára á 600 K		15000					
	Hitoktatók díjazására					19000		
	Sn. iparostanoncok iskolájánál óradíjakra					7000		
	Internátusok és a gyengetehetségűek ex- ternátusa orvosainak díjazása					8000		
	6 kisegítő-iskolai vezető tanító igazgatói díja á 200 K		1200					
	Gazdasági felügyelet és helyszini ellen- őrzés díjazására					2000		
1	Gondnok a sn. váci orsz. int. (X. f. o.)	2000						
1	Gondnok a vakok bpesti orsz. int. (X. f. o.)	2200						
1	Gondnok a sn. bpesti orsz. int. (X. f. o.)	2200						
1	Felügyelőnő	1200						
2	Gazdasszony a borosjenői és a budapesti gyógyp. nevelőintézetnél (1, 1.200 K és 1, 1.000 K, 2 term. l.)	2200						
4	Iparosmester: 1, 2.000 K, 2, 1.800 K és 1, 1.600 K fizetéssel, 3, 800 K, 1, 720 K lakpénzzel (XI. f. o.)	7200		3120				
	Szegődvényesek béreire						38700	
	15 szürke néne egyenként évi 240 K illet- ménnyel					3600		
	A szürke nénék számára misét szolgál- tató lelkésznek					500		
2	Kapus: 1, 1.000 K, 1, 900 K fizetéssel 2, 100 K ruhailletménnyel	1900			200			
3	Szolga: 1, 800 K és 2, 700 K fizetéssel, 3, 100 K ruhailletménnyel	2200			300			
1	Kertész (200 K működési pótlék)	1000	200		100			
3	Segédszolga, 700 K fizetéssel, 100 K ruha- illetménnyel	2100			300			
	Az 1914. évi l. tc., ill. az 1906. évi IX. tc. alapján az 1914/15. évre utalványo- zandó pótlékok többlete	4400						
	Óradíjakra, helyettesítésekre és óratöbb- letekre					58000		
	Iskola fentartó díj					7128		
	Juttalmakra és segélyekre.							1600
251	Összesen	576850	92060	175170	900	118268	38700	1600
	Levonva 15 új tanítói állás illetményeinek ² / ₁₂ részét, valamint a 20 kisegítő-iskolai tanító működési pótlékának ² / ₁₂ részét		844980					
	Marad		837741			118268	38700	1600
	Levonva 1%		8378					
	Marad		829363			118268	38700	1600

Indokolás.*Rendes kiadások.*

1913. évre megszavaztatott	1,476.099 K
1914/15. évre előirányoztatott	1,678.911 „

---

tehát több 202.812 K-val.

E többletből 90.492 K esik személyi járandóságokra és 112.320 K dologi kiadásokra.

A személyi járandóságok többlete 90.492 K-t tesz ki, melyből elsősorban 17.800 K esik az 1913. évi költségvetésben szervezett, de ugyanott csak $\frac{1}{3}$ -ad részben előirányzott új gyógypedagógiai tanítói állások $\frac{2}{3}$ -ad résznyi többletére, valamint az 1913. évi költségvetésben szervezett, de ugyanott csak felerészben előirányzott új gondnoki állás 1 félévi többletére, a maradó további többletből 6.800 K esik személyi pótlékokra az 1904. évi I. és az 1906. évi IX. t.-c. és az 1893. évi IV. t.-c. alapján, 14.960 K évtödös pótlékokra, 39.340 K új állások szervezésére, 5.150 K a gyógypedagógiai szolgálattételre beosztott állami tanítók, kisegítő iskolai tanítók működési pótlékára, 1.200 K igazgatói működési pótlékokra, 1.200 K az állami kisegítő iskoláknál működő igazgatók igazgatói pótlékára, 6.200 K szegődvényesek díjazására, 480 K szürke nénék illetményeire, 4.800 K tiszteletdíjakra, óradíjakra esik.

E többlettel szemben a tényleges állapot szerint a lakbéréknél 250 K-val kevesebb irányoztatott elő.

A fokozatosan fejlődő intézetek ujonnan megnyíló osztályai számára a tanerőszükséglet részbeni kielégíthetése végett 5 új rendes gyógypedagógiai tanítói állás szervezéséről kellett gondoskodnom a X-ik fizetési osztályban, mivel az eddigi megállapodások szerint a XI-ik fizetési osztályban csupán az ideiglenes és a szakképesítéssel nem bíró tanerők vannak beosztva. Ez állások költségtöbblete, tekintve, hogy csak 1914. évi szeptember hó 1-től vettem tervbe, mindössze 12.084 K-t tesz ki.

A gyógypedagógiai intézetek létszámába beosztott 10 állami tanítói állás szervezéséről azért kellett gondoskodnom, mivel a gyenge-tehetségű elemi iskolai tanulók számára létesített állami kisegítő iskolák tanerőszükségletét csak így biztosíthatom. A már meglévő kisegítő iskolák fejlesztése elkerülhetetlen, mert fokozatosan új osztályok nyílnak meg, mindaddig, míg az iskola 6 osztályúvá nem fejlődik ki. A kisegítő iskolákba felvett növendékek folytatólagos oktatása csak így biztosítható. Az ezen állások szervezéséből folyó költségtöbblet, tekintettel arra, hogy csak 1914. évi szeptember hó 1-től irányoztattak elő, mindössze 19.867 K-t tesz ki.

A kisegítő iskolai tanítók működési pótlékára — mivel ezen pótlékokat csak 1914. évi szeptember hó 1-től fogom utalványozni, összesen 5.150 K-t kellett előirányoznom, mert a sokkal fáradságosabb és külön szakképesítéssel járó kisegítő iskolai tanítói állások betöltése csak így biztosítható. A már kinevezett kisegítő iskolai tanítók egyébként kivétel nélkül részesülnek évi 300 K működési pótlékban.

Az állandó fejlődésben levő borosjenői állami gyógypedagógiai

intézetnél egy gazdasszonyi állás szervezését 1.000 K fizetéssel és természetbeni lakással, már az intézeti gazdálkodás jól felfogott érdekében is feltétlenül szükségesnek tartom, mert a folytonos személyváltásoknak csak így vehetem elejét s az intézet célszerűbb gazdasági életének folytonossága csak így biztosítható. A fejlődésben levő intézet növendékeinek száma évről-évre emelkedik, ezzel kapcsolatosan a gazdasszonyi ügykör ellátása is hova-tovább nagyobb és nagyobb munkásságot és gyakorlatot igényel s így az intézet jól felfogott érdeke megkívánja, hogy a gazdasszonyi teendőket egy állandó s e teendőkből megfelelő gyakorlottságra szert tett alkalmazott lássa el.

Két gyógypedagógiai intézeti igazgató működési pótlékára 1.200 K-t kellett előirányoznom, mert az adminisztracionális teendők ellátásáért mindegyik igazgató élvez 600 K pótlékot.

Hat kisegítő iskolai vezető-tanító igazgatói díjazására 1.200 K-t kellett előirányoznom. E többlet az 1913. évi XV. t.-c. folyamánya.

A hitoktatók díjazására előirányzott 2.000 K többletet a növendékek és az osztályok számának a szaporodása, továbbá a vidéki kisegítő iskolák fejlődése folytán nagyobbodó szükséglet, végül a szakképesített hitoktatók szabályzatilag biztosított magasabb tiszteletdíja indokolja.

A siketnéma iparostanonciskoláknál 2.000 K többletet kellett előirányoznom, mert a fejlődésben levő vidéki siketnéma intézetek mellett részben már meglévő, részben pedig fokozatosan felállítandó tanoncosztályok szükségleteit csak így biztosíthatom. Ezen összegből fedeztetnek az óradíjak és tankönyvek.

Az állami kisegítő iskolák szaporodása, továbbá a siketnémák budapesti intézetének internátusos intézetté való fejlesztése folytán elkerülhetetlenül szükségessé vált az orvosok díjazásának 800 K-val való felemelése. Ezen többlet előirányozására feltétlenül szükség volt, mert a fogyatékos gyermekek állandó orvosi felügyelet alatt vannak.

Mínthogy a vakok budapesti országos intézeténél a növendékek létszáma, különösen az óvó felállítása folytán tetemesen emelkedett s az alkalmazott szürke nénék az így nagyon is felszaporodott munkát — a jelenlegi létszám mellett — elvégezni többé nem képesek, gondoskodnom kellett 2 új szürke néne alkalmazásáról. Az egyenkint 240 K illetményt figyelembe véve, a költségtöbblet 480 K-t tesz ki.

A szegődvényesek díját, tekintettel az általános béremelkedésekre s az ezzel járó fokozottabb igényekre, de főként a gyógypedagógiai intézmények fejlődése folytán szükséges nagyobb személyzet alkalmazására, továbbá több intézet bővítésére és internátusok létesítésére, 6.200 K-val kellett emelnem.

A lakpénzeknél a tényleges állapot szerint 250 K csökkenés mutatkozik.

A most részletezett és indokolt személyi többletek tulajdonképpen együttvéve 91.291 K-t tesznek ki, ebből azonban az intercalára növekedése címén 799 K levonotván, a személyi járandóságok többlete a fent kiténtetett 90.492 K.

A dologi kiadásokra összesen 112.320 K többlet volt előirányozandó.

E többletből mindenekelőtt fűtés és világításra 2.100 K, irodai szükségletekre 1.400 K, öltözet, fehér- és ágyneműre 1.000 K, butorzat és különféle házi eszközökre 6.700 K, mosatási költségekre 300 K, tisztogatásra és épület fentartására 300 K, fürdési és betegápolási költségekre 190 K, gazdasági lótartási költségekre 500 K, elméleti és gyakorlati tanítás szükségleteire 1.460 K, köztartási költségekre 47.160 K jutna.

Az itt felsorolt többleteket részben a megelőző évek számadási eredményeiben igazolt tényleges szükséglet, részben az anyagok és élelmiszerek árának folytonos emelkedése indokolják; de indokolja az a körülmény is, hogy a siketnémák budapesti intézete internátusos intézetté lett kifejlesztve s a borosjenői intézet kibővítése folytán előállott nagyobb növendék-létszám.

A dologi kiadásokra szolgáló többi tétel emelésére előirányzott többletből utazási és átköltözködési költségekre 2.000 K, a gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeletének költségeire 1.000 K, a nem állami s vidéki gyógypedagógiai intézetek segélyezésére 42.000 K, a vakok számára fenntartott ipari foglalkoztató telepek és a vak iparostanoncok taneszközeire 5000 K, tanköteles koron túl levő siketnémák ipari foglalkoztatására 1.000 K s vegyes kiadásokra 200 K jutna.

Az utazási és átköltözködési, valamint a gyógypedagógiai tanulmányutakra előirányzott 2.000 K többletet az intézetek és osztályok szaporodása folytán szükséges nagyobb tanszemélyzet teszi indokolttá.

A gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeleteinek költségeire 1.000 K többlet volt előirányozandó, mivel az intézetek természetes fejlődése és szaporodása folytán a szakfelügyelettel járó adminisztratív költségek állandóan nagyobbnak.

A vidéki és nem állami gyógypedagógiai intézetek segélyezésére rendelt javadalomnál mutatkozó 43.000 K többletet indokolja főképen az összes, nem állami intézetek fejlődése folytán mutatkozó nagyobb szükséglet, továbbá az a körülmény, hogy a gyógypedagógiai intézmények javára indított társadalmi gyűjtések évről-évre kisebb eredménnyel járnak, aminek oka abban rejlik, hogy a folyton létesülő újabb és újabb egyéb humánus és kulturális intézmények a társadalom áldozatkészségét a kimerülésig igénybe veszik, s így ezen többlet, illetve állami támogatás nélkül az összes nem állami gyógypedagógiai intézetek visszafejlődnének, — sőt az ország szegényebb részében levők teljesen meg is szűnnének, — mert a fogyatékos gyermekek a legszegényebb néposztályból kerülnek ki, ennélfogva a szülők a tartásdíjakat teljesen képtelenek fedezni. Az eltartó családok is, hivatkozva az általános drágaságra, fokozatosan nagyobb és nagyobb összeget kívánnak a fogyatékos gyermekek ellátásáért, s így a növendékek ellátási költségeinek a fedezéséről a segélyjavadalomnak a jelzett összeggel való felemelésével vagyok kénytelen gondoskodni. E 42.000 K többlet előirányzásától függ úgyszólván a fogyatékos gyermekek megmentése, s így ez elől nem térhettem ki. E többlet nélkül a nagy anyagi áldozattal és megfeszített munkálkodással létesített gyógypedagógiai intézetek létele veszélyeztetnék.

A vakok számára fenntartott ipari foglalkoztató telepek segélye-

zésére és a vak iparostanoncok taneszközeire 5.000 K többletet kellett előirányoznom, mert a kultúra és az emberbaráti eszmék terjedése folytán a vakoknak országsszerte nagyobb mértékben felkarolt oktatására és foglalkoztatására szánt intézetek részére megállapított javadalon a célnak megfelelő állami támogatásra nem volt elegendő. E többletet különben a vakok új foglalkoztató épületével járó nagyobb-mérvű kiadások, valamint az újonnan szervezett eperjesi foglalkoztató telep s a vakok kolozsvári intézetével kapcsolatosan létesített továbbképző osztályok indokolják.

Ezen foglalkoztatók fokozott fejlesztésével mód nyújtatik arra, hogy a vakok önálló kereseti forráshoz jussanak s a társadalom hasznos tagjaivá váljanak. Mi lenne e vak érzéki fogyatékosokkal, ha a humanizmus nem gondoskodnék róluk? Az állam legértékesebb alkotó eleme az ember, meg kell tehát mentenünk annyi embert, amennyinek megmentése csak módunkban van.

A tanköteleskorú siketnémák ipari foglalkoztatására előirányzott összegnél mutatkozó 1.000 K többletet indokolja főképen a növekedések létszámának a szaporodása s az elméleti oktatás költségeinek természetszerű emelkedése, valamint a több helyiség fűtése és világítása. Ezen igazán hézagot pótló intézmény segítyezésére előirányzott aránylag csekély többlet kamatostul visszatérül a fogyatékos egyéneknek kereső pályára való kiképeztetése által.

A vegyes kiadásoknál mutatkozó 200 K többletet a tényleges szükséglet indokolja.

Megjegyzem, hogy jelen cím költségvetési fedezete keretében kívánok gondoskodni az előálló adminisztracionális munkáknak szükség szerint rendkívüli időben feldolgoztatása költségeiről.

Rendkívüli kiadások.

(Átmeneti kiadások.)

1913. évre megszavaztatott... ..	76.000 K
1914/15. évre előirányoztatott... ..	75.600 „

---

tehát kevesebb 400 K-val.

1. rovat. E tétel változatlan meghagyására szükség van, mert a siketnéma intézetek építési költségeihez nyújtandó államsegély engedélyezése több évre terjedő tervezet szerint történt.

2. rovat. E tételnél 400 K-val kevesebb összeg irányoztatott elő az 1914/15. évre, mert ezuttal a felszerelési költségek ezen összeg keretében fedezhetők lesznek. Ezen összeg meghagyására azonban okvetlenül szükség van, mert több intézetnél pótlásra szorul a butorbelti és tanszerbelti felszerelés. Különösen a budapesti gyógypedagógiai intézet butorbelti és ágynemű felszerelése annyira megromgálódott már, hogy azoknak felfrissítése tovább nem odázható el. De szükséges az ifjú vakok szombathelyi és a siketnémák debreceni intézeténél is a butorbelti felszerelés pótlása, nemkülönben a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél több helyiség felszerelése és egy villamosjelző óra berendezése.

3. rovat. E rovaton már az 1913. évben előirányzott összegre okvetlenül szükség van, mert több intézetnél, de főképpen a siket-

némák és vakok budapesti, továbbá az ifjú vakok szegedi és szombathelyi, valamint a jolsvai és körmöcbányai intézeteknél feltétlenül szükségessé vált átalakítási s helyreállítási munkák, valamint beszerzések, nemkülönben a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél a gázvilágítás bevezetése, már nem halaszthatók tovább.

A siketnémák budapesti intézeténél ugyanis az alagsorban elhelyezett ebédlő és konyhaajtó, valamint ablakok átalakítása és egy elzáró fal emelése okvetlenül szükséges, mert az alagsor huzatos s így a növendékek egészsége veszélyeztetve van, másrészt pedig a konyhaszagnak az egész intézetbe való felhúzódnását csak így lehet megakadályozni.

A vakok budapesti intézetének épületéről a vakolat lehullott, az ablakok és ajtókról a festés lekopott. A szükséges tatarozás már a kincstár érdekében sem halasztható tovább, mert 1—2 év múlva a helyreállítás sokkal több költséget igényelne.

Az ifjú vakok szombathelyi intézete épületének tatarozása feltétlenül szükségessé vált. Az épület évek óta nem volt meszelve s így a folyosók s tantermek falainak átfestése az 1914. évben okvetlenül végrehajtandó.

Az ifjú vakok szegedi intézetének új épülete körül járda még nincs s így az e célra szükséges összegről szintén gondoskodnom kellett.

A körmöcbányai siketnéma-intézet részére a villanyáram szolgáltatása céljából egy benzinmotort kell okvetlenül beszerezni, mert enélkül csak 3 év múlva kapna az intézet villanyvilágítást és addig mintegy 100 petróleumlámpát kellene beszerezni.

A siketnémák jolsvai intézete új épületének berendezése és felszerelése hiányos s így az e célra szükséges összeget elő kellett irányoznom, mert a szükséges felszerelés nélkül az új intézet nem adható át eredeti rendeltetésének.

A borosjenői gyógypedagógiai intézetnél a tapasztalat szerint a gázvilágítás bevezetése nem odázható el tovább. A petroleumvilágítás alig engedhető meg egy olyan intézetben, ahol 120 gyengeelméjű növendék van együtt. E lámpák a nagy termekben a kellő világítást nem szolgáltatják s amellet a lámpák naponkénti és állandó tisztogatása, karbantartása és kezelése nagy teher és tetemes munkaidőt igényel. A petroleum fogyasztékos világítása különösen érezhető a téli délutáni óráknál, a kézügyességi oktatásnál, az esti munkatanításoknál, a főzésnél, mosásnál, vasalásnál, valamint az esti és hajnali takarításnál.

A jelenlegi lámpaállomány túlnyomó részben közönséges silány, 5, 8, 11 és 15 ős laposégőkből áll, ennél fogva a megfelelő világítás berendezése okvetlenül szükséges.

(Beruházások.)

1913. évre megszavaztatott	457.500 K
1914/15. évre előirányoztatik... ..	150.500 „

tehát kevesebb 307.000 K-val.

1. rovat. A budapesti gyógypedagógiai intézet céljaira szolgáló házastelek vételárának és járulékainak törlesztésére, az 1914. év I. felére felvett 5.250 K-nak betudásával, a VII. részlet 10.500 K-t tesz ki, tehát e rovaton többlet nincs.

A siketnémák budapesti, a siketnémák körmöcbányai s az ifjú vakok szegedi intézeteinek építkezési munkálatai befejezést nyervén. ily címen mi sem irányoztatik elő.

A vakok kolozsvári országos intézete építkezésére és berendezésére szükséges 380.000 K-nak az 1914. év I. felére felvett 100.000 K betudásával II. részlete fejében 140.000 K-t irányoztam elő.

Ezen összeg felvétele elől nem zárkozhattam el, minthogy a régi épület hiányait csakis új építkezéssel szüntethettem meg. A jelenlegi épület ugyanis sem az egészségügyi, sem a pedagógiai követelményeknek nem felel meg. A legnagyobb hibája a jelenlegi épületnek az, hogy a tantermek kicsinyek, minnek folytán a vak gyermekek kélőleg el nem helyezhetők; sem étterem, sem betegszoba, de még tornaterem sincsen, már pedig a vakok általában csenevész gyermekek s így testi fejlődésükre elsősorban súlyt kell helyezni. Az intézet szűk volta miatt nem helyezhető el a könyvtár és a slőjd-oktatásra tanterem nem áll rendelkezésre. Ezek a hiányok pedig az oktatást, nevelést és tanítást hátráltatják, mert a szemléltető-módszert a tanításnál alkalmazni nem lehet. Hozzájárul még, hogy a helyiségek szűk volta és célszerűtlen elhelyezése miatt vak leánynövendékek nem vehetők fel, mert a fiúnövendékektől el nem különíthetők s így az erdélyi vak leányok el vannak zárva az intézeti oktatástól s teljesen magukra hagyatva, koldulással tengetik életüket, holott intézeti nevelés és oktatás mellett a társadalom hasznos polgáraivá válhatnak. Az igazgatói lakásból nincs külön kijárat s így az intézet növendékei között előforduló fertőző betegségek állandóan veszélyeztetik az igazgató családjának egészségi állapotát.

Az intézeti épületnek sürgős felépítése elől tehát lehetetlen volt kitérnem.

Rendes bevételek.

1913. évre megállapított	... ..	145.277 K
1914/15. évre előirányoztatik	... ..	150.519 „

tehát több 5.242 K-val.

E többletből a siketnémák váci országos alapjának jövedelmére 1.191 K esik. E többlet a siketnémák temesvári intézetének kibővítésére nyújtott annuitásos kölcsön jövedelméből, valamint az alap évközi jövedelmének takarékpénztári ideiglenes gyümölcsötzetéből származik.

Magánövendékek után tartás- és nevelési járulékokból az ideges gyermekek budapesti intézeténél pedig 3.300 K-val több bevétel irányozható elő, mert az intézet bővítése folytán a növendéklétszám emelhető lesz.

Végül az alapítványi jövedelmeknél a vakok budapesti intézeténél a Pajthényi-Stand-féle alapítvány ily összegű tartásdíjának beszállítása következtében 800 K többlet volt előirányozható. A többlet így összesen 5.191 K-t tenne ki, de mivel a vakok intézeti alapjának jövedelme a vakok régi foglalkoztatójának átalakítására szükségelt tőke igénybevétele miatt 49 K-val csökkent, a rendes bevételnél 5.242 K többlet volt előirányozható.

HAZAI HIREK.

Szaktanácsi gyűlés. A gyógypedagógiai intézetek országos szaktanácsa f. évi május hó 9-én gyűlést tartott a következő tárgysorozattal: 1. A sn. intézeti tanárok orsz. egyesületének beadványa. 2. A borosjenői intézet igazgatóságának egy foglalkoztató otthon szervezése iránti felterjesztése. 3. Az ideges gyermekek intézete igazgatóságának nevelői állás tárgyabani felterjesztése. 4. A Kassán létesítendő kisegítő-iskola tárgyabani előterjesztés. 5. A snk budapesti intézete igazgatóságának cserkészcsapat létesítése iránti felterjesztése. 6. A vakok bpesti intézete igazgatóságának a londoni kongresszus iránti előterjesztése. 6. A budapesti kisegítő-iskola igazgatóságának a rangsor helyesbitése iránti felterjesztése. 8. A vakokat gyámollító orsz. egyesület elnökségének beadványa. 9. A vakokat gyámollító orsz. egyesület elnökségének Braille-könyvek engedélyezése iránti felterjesztése. 10. A szatmári kisegítő-iskola pótségélyére vonatkozó felterjesztése. 11. Hövényes Antal „Szólások” gyűjteményére javaslat. 12. A „Magyar Gyógypedagógia” szerkesztőségének beadványa. 13. Egy gyógypedagógus kérvénye ki nevezése iránt. 14. A snk körmöcbányai intézete tantestületének jegyzőkönyve.

A hamburgi kísérleti fonetikai kongresszusra *Klís* Lajos igazgatón kívül *Borbély* Sándor igazgató is kiküldetett. Részt vettek még azon *Szotfríd* József és *Istenes* Károly kartársaink is. A kongresszusról részletes tudósítást a következő számban adunk.

Felolvasás a vakok javára. Ismeretes az a magyarányú tevékenység, amit dr. Bielek Aladár miniszteri s. titkár, a Vakokat Gyámollító Országos Egyesület alelnöke fejt ki gyógypedagógiai intézményeink, jelesen a vakok intézményének érdekében. Országos körútján Brassóba is ellátogatott, ahol f. é. március 22-én d. e. 11 órakor tartotta meg felolvasását a tanácsház nagytermében „Gyógypedagógiai intézményeink, különös tekintettel a vakok intézményeire” címen. A mindvégig rendkívül érdekes előadást nagy és előkelő közönség hallgatta végig. A felolvasás folyamán megismerkedtünk a fogyatékos érzékű és fogyatékos értelmű gyermekek oktatásával és nevelésével. Előadó ezután a siketnémák neveléséről szólt, majd áttért a vakok intézményeinek ismertetésére. Részletesen ismertette ezek nevelését és azt az emberfeletti munkát, amit gyógypedagógusaink ezen a téren végeznek. Az előadás végén bemutatta a taneszközöket és a növendékek készítményeit. A szép, lendületes és mindenkire nagy hatást tett felolvasásért dr. Pintér Gábor kir. tanfelügyelő mondott köszönetet, kifejezve azon óhaját, vajha minnél jobban támogatná a közönség ezt a nemes ügyet. (F. G.)

Dr. Bielek Aladár miniszteri s. titkár a Pedagógiai Szemináriumban április hó 30-án szintén tartott felolvasást a gyógypedagógiáról. A szép számú közönség tapssal jutalmazta az érdekes felolvasást.

Vita-estély. A Magyar Gyógypedagógia szerkesztő-bizottsága

f. hó 2-án folytatólagosan tárgyalta az április hó 24-én tartott vita-estélynek kitűzött tételeit a gyógyped. képző reformjáról. Az igen élénk és tanulságos eszmecsere 2 $\frac{1}{2}$ órán át kötötte le az egybe-gyűlt hallgatóság figyelmét. Az aktuális és nagy érdeklődéssel párosult vita *e hó 20-án (szerda) este 6 órakor* a siketnémák budapesti állami intézetének dísztermében tartandó estélyen nyer befejezést. Kérjük a kartársaknak minél nagyobb számban való megjelenését.

Siketnéma cserkészcsapat. A siketnémák budapesti intézete növendékei körében Bárczi Gusztáv kartársunk cserkészcsapatot alakított s részükre lapot indított meg.

Közgyűlés. A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete május 31-én délelőtt 8 órakor tartja XIII. rendes közgyűlését Budapesten a siketnémák áll. intézetében. Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó, 2. Jegyzőkönyvhitelesítők kiküldése. 3. A titkár évi jelentése az egyesület állapotáról és működéséről. 4. A reformbizottság javaslata a tanárképző újjászervezésére. 5. Bárczi Gusztáv értekezése: Az intézeti ifjúsági életéről. 6. A szerkesztő jelentése az egyesület lapjáról. 7. A bizottságok jelentései. 8. Az évi zárszámadás megvizsgálása. 9. A költségvetés megállapítása. 10. Indítványok. 11. Tisztviselők, választmányi tagok és számvizsgálók választása. 12. Szerkesztő, rovatvezetők, kiadóhivatali intézők választása. 13. A XIV. rendes közgyűlés helyének megállapítása. 30-án délután 6 órakor választmányi gyűlés, este 8-kor pedig előértekezlet lesz.

Birkózóverseny. A vakok bpesti kir. orsz. intézete az ifjúság sportalapja javára április 25-én az intézeti tornacsarnokban, felsőbb osztályú növendékei között, birkózóversenyt rendezett. A meglehetősen számú közönség nagy érdeklődéssel adózott a gyakran mesteri módon versenyző 22 növendéknek.

Gyengeteghetségű inasok iskoláztatása. Dr. Wildner Ödön tanácsnok, a főváros szociálpolitikai ügyosztályának vezetője körlevélben értesítette az iparostanonc iskolákat, hogy a gyengeteghetségű tanoncokat jelentsék be, mert azok számára is állítanak kiegészítő osztályokat. Az ilyen osztályoktól távolabb lakó tanoncok útiköltségét egy jótékony egyesület fogja fedezni.

VEGYES.

Harmadik egyetemes tanügyi kongresszus. A III. Országos Középiskolai Tanárkongresszus, amely az elmúlt év november havában tartotta tanácskozásait, elhatározta, hogy megkísérli a köznevelés szolgálatában álló összes tényezőket a közös és egységes nemzeti kulturmunka érdekében egymáshoz közelebb hozni. Minden tanár és minden tanító; a nevelésnek minden hivatásos munkása érzi, hogy a változó kulturpolitikák, az egymást felváltó tanügyi hatóságok, a sokféleképen tagolt világnézetek áramlásai köze-

pette szükség volna olyan egyetemes értékű és érdekű intézmény megteremtésére, amely közműveltségünk és oktatásunk kérdéseit nagy nemzeti és társadalmi feladatoknak rendelje alá. Báró Eötvös József kulturpolitikája óta többször merültek fel kísérletek arra nézve, hogy az egyes iskolafajok képviselői ily közös, nagy célok érdekében lehetőleg teljes számmal egyesíttessenek. Ennek a törekvésnek nagyszerű fellobbarása volt az a II. Egyetemes Tanügyi Kongresszus, mely (az 1848-ban tartott első ilyen kongresszus folytatásaként) a nemzet ezredéves emlékűnnepén, 1896-ban gyűlt egybe s valóban magas színvonalú tanácskozásaival nemcsak a hazai köznevelés irányait jelölte meg tisztán, hanem e nevelés tényezőinek öntudatát és tekintélyét, az egész magyar oktatászmélyzet erkölcsi súlyát megerősítette.

A középiskolai tanárság fentebb említett országos kongresszusa e történelmi fontosságú intézmény felélesztésével szeretné a maga és mindenféle iskolánál működő nevelőtársai közös vágyait összefűzni, erkölcsi és anyagi mozgalmait egységbe terelni, a jövőendő Magyarország kialakítására vonatkozó pedagógiai érdeklődést egyöntetűbb alapra helyezni. Ez újból életreahivandó III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus feladata volna azután egy olyan Oktatószövegség megteremtése, amely állandóságával a megállapítandó program megvalósulását biztosítaná.

Azok az előzetes eszmecserék, melyeket a Középiskolai Tanár-egyesület megbízottai e kérdés felől néhány pedagógiai jellegű egyesület vezetőivel folytattak, eléggé biztatók voltak a jövő tekintetében. Most már tehát arról van szó, hogy a terv realizáltassék és a szervezés munkája meginduljon.

Az első lépés már meg is történt, midőn az eszme kezdeményezői előkészítő értekezletet tartottak április 26 án. Ez értekezleten kartársaink közül lapunk szerkesztőjén kívül részt vett: Gönczy Gyula, Karnay Árpád, Kegler Ferenc és Simon József.

A „Szeretet“ orsz. egyesület közgyűlése. XIX. évi közgyűlését tartotta meg f. évi április hó 26-án a siketnémák és gyengeelméjűek gyámoltását célzó országos egyesület. A gyűlésen megjelent tagok dr. Szabó József szakosztályi elnök vezetése mellett igen élénk érdeklődést tanúsítottak a tárgyalásra tűzött kérdések iránt.

Az első pont az évi jelentés tárgyalása volt. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy az a súlyos anyagi helyzet, amelyben néhány év előtt az egyesület is, meg az általa fentartott intézet is volt, ma már teljesen eloszlott. A zárszámadások szerint 72.819 korona 74 fillér forgalma volt az 1913. évben az egyesületnek s ebből 102 férfi és 58 női, összesen 160 gyengeelméjű ápolat részesített gondozásban. Az elért szép eredményekért a közgyűlés igen meleg elismerését és köszönetét fejezte ki a vezetőségnek, különösen pedig dr. Szabó Józsefnek, aki ez intézmény felvirágoztatása érdekében igazán bámulatra méltó munkát végez.

Fontos tárgya lett volna a közgyűlésnek az afölött való esetleges határozat, hogy az egyesület beolvadjon az Országos Gyermekvédő Ligába. Mivel azonban az ezirányú előzetes tárgyalások

a közgyűlésig nem jártak határozott eredménnyel, egyelőre csak eszmecsere folyhatott a kérdés fölött. Az elnökön kívül hozzászóltak a kérdéshez Neugebauer, a Gyermekvédő Liga igazgatója, Katona Béla, Koller József és Fürj Pál.

A Ligával való tárgyalásokat legfőképen az egyesület rákos-szentmihályi intézetének jövőjéről való intenzívebb gondoskodás eredményezte. A rendezett anyagi viszonyok dacára is, nincsen még az egyesület abban a helyzetben, hogy ápoltságának állandó, saját otthont tudna biztosítani. Az illetékes miniszteriumokkal folytatott tárgyalások eddig semmi eredményt nem hoztak, amiért is az elnökség a Gyermekvédő Ligát kereste meg, remélvén, hogy ez a tekintélyes társadalmi tényező talán nagyobb sikerrel tudná az állandó otthont megteremteni.

E lap olvasói legjobban tudják méltányolni azt a magasztos hivatást, amit a Szeretet egyesület betölt, csak természetes tehát, ha azt kívánjuk, hogy eddigi szép sikereit koronázza be még azzal is, hogy intézete részére saját, állandó s megfelelően berendezett telepet szerezzen.

F.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság közgyűlését f. évi április hó 26-án tartotta meg Nagy László elnöklete alatt a székesfővárosi pedagógiai szeminárium helyiségében. A közgyűlésen a szokásos formaságok intézettek el. Az elnöki megnyitó után Répay Dániel főtitkár ismertette a társaság nagy terjedelmű évi jelentését, Ballai Károly a zárszámadásokat és költségvetéseket mutatta be, Fürj Pál pedig a számvizsgáló bizottság nevében ezeket elfogadásra ajánlotta. Mosdóssy Imre kir. tanfelügyelő az évi jelentéssel kapcsolatban indítványozta, hogy a társaság kebelében alakult gyermekirodalmi bizottság tegye tanulmányozása tárgyává azt is, hogy az ifjúsági iratok olvasása milyen hatással van általában a gyermekekre s nem volna-e szükség esetleg arra, hogy a gyermekek olvasása esetleg korlátoztassék. Az indítványt az elnökséghez utasította a közgyűlés s ezzel a tárgyalás véget is ért. — A közgyűlést követő választmányi gyűlésen a pénztárosi teendők ideiglenes ellátására Kanizsai Dezső siketnéma intézeti tanár, az ellenőri teendők végzésére Ballai Károly, társasági ügyészül pedig dr. Nagy Dezső kéretett fel.

F.

Hivatalos nyugtázás. A Magyar Gyógypedagógiára előfizetési díjjaikat beküldötték:

1912. évre: Dr. Kertész Manó Budapest 5 koronát.

1913. évre: Fiedler Lajos Budapest 5, Leopold Rezső Borosjenő 5, Román József Szatmár 10, All. kis. isk. Szatmár 10, Pető Ferenc Budapest 5, Gulessich János Budapest 5, Fáklya Károly Ungvár 10, Ruszwurm Kálmán Temesvár 5, Sándor Lajos Budapest 5, Katona Géza Budapest 10 koronát.

1914. évre: Siketn. int. Jolsva 10, Baráthy Mihály Budapest 10, Perné Valéria Budapest 10, Lengyel Gyula Budapest 5 koronát. Budapest, 1914. évi május hó 3-án.

Tiffert György

a kiadóhivatal vezetője.